

GALLÓ BÉLA

Egy ilyen, egy olyan

(Adalékok a publicisztika és a politológia különbségéhez)

Őszintén tisztellem Szabó Márton színvonalát, tekintve igen elmélyült, tematikusan pedig hézagpótló politológiai munkásságát, de hogy a dolgok közepébe vágjak, Publicisztikai politológia Magyarországon a kilencvenes években című vitaindító írása korábbi tanulmányaihoz képest kevésbé pontos. Kollegiális nagyrabecsülésem akár azt is diktálhatta volna, hogy írásával kapcsolatban nagyvonalúan megengedjem magamnak a hallgatás (tudománytalan) luxusát, csakhogy a sors szeszélye folytán az elmúlt években huzamosabb ideig a Magyar Hírlap publicisztikai rovatvezetőjeként is működtem. Ha úgy tetszik, ismerem tehát a „publicisztikai politológia” mindkét frontoldalát. Így azután e kettős céhbeli gyakorlat birtokában mégis muszáj leírnom, hogy Szabó tanulmányának címadó kulcsfogalma tetszetős, de lényegét tekintve igazi íróasztal-lelemény. Ilyen nevezetű, elfogadott műfaj tudniillik egyik szakmában sem ismeretes. Létezik viszont (jó és rossz) publicisztika, amit írhat író, papírra vethet tudós, újságíró, politikus és közember, s nem vitás, van (jó és rossz) politológia is. A kettő kereszteződéséből származtatott teremtmény azonban nem egyéb a kentaurnál: embernek ló, lónak ember, s noha kétségtelenül szapora jószág, adoptálása mindkét oldalról reménytelen.

Induljunk ki a publicisztika és a politológia szavak jelentéséből (ami ebben az ezredfordulós, posztmodernkedő zűrzavarban egyébként sem árt). De előtte még azt a könnyen bizonyítható tényt se hanyagoljuk el, hogy az esetek döntő többségében sokkal inkább politológusok próbálnak publicisztikát írni sem-

mint publicisták politológiát. Másképp fogalmazva: általában nem a publicisták rögeszméje az, hogy ők politológusok, hanem az utóbbiaké, hogy ők publicisták. E tény azért fontos, mert félreérthetetlenül következik belőle, hogy ambíciójuk értelmezésekor – és ezt kezeli Szabó elnagyoltan – a publicisztika szakmai követelményeit kell figyelembe venni, hacsak nem akarunk abba a hibába esni, hogy minden 4 és 10 flekk közé eső írást automatikusan publicisztikának tekintünk, csupán azért, mert valahol közölték. Pedig dehogy is az. (Ha így lenne, rovatvezetői munkásságom annak idején bizony jóval kedvezesebb és szórakoztatóbb elfoglaltságnak bizonyult volna...)

Vegyük először a publicisztika szó jelentését. Ha nem gyűjtőfogalmat (közírást) értünk rajta, amely minden közéleti indíttatású produkciót egy kalap alá söpör be (amit megtehetünk, de ez esetben nincs értelme a vitának), hanem *műfajt*, akkor a publicisztika az újságírói szakmának a *politikai és társadalmi* kérdéseket magasabb, elvi alapon, irodalmi szinten tárgyaló ága. „Megközelítheti a szépirodalmi minőséget, amennyiben *személyes hitelessége, élményszerűsége és megvilágító stílusa* hasonlatos az esszéíráshoz. Általában tárgyyszerűbb és fogalmibb a kifejezőmódja, mint az esszének, de személyes hevülete a szónoklathoz is közelítheti: szenvedélyes meggyőzésre, érzelmi érvelésre is törekedhet. A korszerű publicisztika azonban az érzelmekről az értelemre helyezi át a hangsúlyt.” (Alföldy Jenő: Irodalmi fogalomtár. Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994. 220.)

Mint a kurziválásból kitűnik, a publicista eo ipso politikai, társadalmi tematikával és látásmóddal bír, aki tehát ezt a műfajt gyakorolja, eleve ilyen jellegű problémákkal foglalkozik. S mert a politika meg a társadalom a politológia kitüntetett figyelmének tárgyai is, amikor politológus ír publicisztikát, neki nem kell önnön szakmai érdeklődésétől elszakadnia. Előnyt élvez mondjuk az atomfizikussal vagy a kórboncnokkal szemben, akiknek, ha ilyesmire vetemednek, saját tudományterületükön kívüli terepen kell mozogniuk. Talán ez a kellőképpen nem önreflektált tematikus előny készlet számos politológust arra, hogy publicisztikával kísérletezzen, mondván: kétségtelen, hogy ő ebben is kompetens személy, lévén társadalomhoz, politológiához hivatalból ért. Igazolt tudását – úgy véli –, elegendő a napilapok és folyóiratok által igényelt terjedelemhez igazítania, jobb esetben a tudományos stílust és fogalomkészletet kicsit lazábbra vennie – és íme, máris magától értetődően kész a publicisztika, avagy a „publicisztikai politológia”.

Csak hogy ez nem így működik.

Fájdalom, de az efféle készterméket rendszerint csupán a szerző érthető szülői elfoglaltsága és a szerkesztő üzemszerű lapcsinálási kényszere minősíti publicisztikának, miközben a bagatell minőségi kritériumok (személyes hitelesség, élményszerűség, megvilágító stílus) szerint nem az. S többnyire nem

tartja annak az ilyen jellegű kísérletektől elcsigázott olvasó sem. Továbbá a fájdalmat csak fokozza, hogy a szerző és a szerkesztő közötti – korántsem elvszerű – kompromisszum következtében mégis megjelenő produktum természetesen politológiának sem tekinthető. Ez utóbbi ugyanis szaktudomány, a diszciplínák minden – e hasábokon nyilván feleslegesen tárgyalandó – kötöttségé együtt. (Következésképpen a politológiai publicisztika, akár a “publicisztikai politológia”, fából vaskarika.) Ez a tipikus “két szék között a pad alatt” helyzet magyarázza aztán, hogy a “publicisztikai politológia” kapcsán miért olyan hangos egyfelől a szakmailag inzultált publicisták, másfelől a tudomány kaptafájánál maradt politológusok fanyalgása. Azt, hogy miért mondja azt az újságíró a politológus publicistára, persze biztos nagyon okos, csak épp írni nem tud, s miért legyint a “szakmahű” tudós a nyilvánosságot több-kevesebb sikerrel megnyergelő kollégára, hogy nicsak, már megint zsurnalisztikusan “vartyog”. Hiszen a publicisztika művelője, még akkor is, amikor az értelemre helyezi a hangsúlyt, inkább az élményszerű, érzéki eszközöket is mozgósító *hatásra* törekszik, míg a politológia a szükségképpen szárazabb, kötöttebb logikai szabályokat követő értelmi *megértésre, leírásra*. (Van persze olyan eset amikor az érzéki és a logikai mozzanat egy-egy produkción belül szervesen összekapcsolódik, de ennek a jegyzetnek – miként Szabó vitaindítójának is – az ilyen egymásra találásokat nélkülöző átlagproduktum a tapasztalati bázisa, nem a kivételes kegyelmi pillanat.)

Akkor mivel magyarázható a politológusok szembetűnő publicisztikai igyekezete? Műfajilag minek nevezhető az ilyen produktum? A már szóba hozott, látszólag kézenfekvő kompetenciátényező mellett az okok elsősorban szociológiai eredetűek, ahogy azt tanulmányában Szabó Márton is jelzi. A kiegészítő pénzkeresetre történő utalását azonban érdemes egyéb megfontolásokkal kiegészíteni. Például avval, hogy a médiajelenlét jóval magasabb ismertségi indexet biztosít, mint a kevésbé szem előtt levő tudományos fórumok, függetlenül a két területen végzett munka minőségétől és műfaji tisztaságától. Az ismertség pedig kapcsolati tőkét jelent, aminek, ugye, megvannak a maga inkább kellemes, mint kellemetlen hozadéka (ámbár ki tudja). S ki ne szeretne a tudósi szakma félhomályából a nyilvánosság színpadára kerülni? Még csak különösebben hiúnak se kell lennie ahhoz, hogy erre törekedjen. Az ugyan fatális tévedés, hogy aki a médiában nem jelenik meg, az szakmailag nem is létezik (a politológusra inkább az a veszélyes, ha jelenléte csupán a médiában észlelhető...), de ha valaki megteheti, miért ne legyen ott is jelen. Továbbá ne feledjük azt sem: az elmúlt évtized demokratikus melege kikeltette a tojásból a nyílt vagy titkos pártpolitológus figuráját is, akinek legfőbb harcmezeje a média. Ez a típus elszántan kombattáns tevékenységét szereti hűvös,

objektív tudománynak álcázni, noha a szolgálati közlönyökben végzett munkája valójában csak a médiában megfújt pártharsona.

A műfaji meghatározás során először is nevükön kell nevezni a publicisztika és a politológia közötti széles sávba eső közéleti írásokat. Olyan, szakmailag jól elkülöníthető – és el is különítendő – klasszikus műfajok találhatók itt, mint a *politikai esszé*, *kisesszé* (Tamás Gáspár Miklós, Lengyel László például többnyire ezt műveli), a *politikai elemzés* (Tölgyessy Péter, Ripp Zoltán publikációit, hogy csak e két kiváló analízátort említsem), vagy a Kis János által gyakorolt *rövid politikai értekezés*, amit az esszétől szárazabb stílusa, feszesebb logikai levezetése, az elemzéstől pedig ideologikusabb mivolta különböztet meg.

Problémásabb viszont azon írások besorolása, melyek ugyan ebbe a közttes sávba esnek, de az előbbieknél jóval nagyobb sokaságban fordulnak elő. Ezeket a hibrid, minden klasszikus műfaji korláttól mentes(ített) produkciókat főleg a napi aktualitásokra kihagyezett reakciókészségük tartja egyben, ennyiben – de csak ennyiben – megfelelnek a publicisztika követelményeinek is. Azonban műfaji képlékenységük mellett gyakran az egyénített szemlélet, nyelvhasználat és írásmód hiánya jellemzi őket, és még szerzőik beszédhelyzete is különböző. Szerkesztői példatáramból ide sorolhatók a már jelzett „*szolgálati közlemények*”, a tudomány semlegesebb burkába foglalt, *cikkhosszúságra zsugorított tanulmányrészletek*, *tanulmányok*, valamint a magyar politikai kultúra és képzettség hiányát pótolni igyekvő, felvilágosító jellegű, ismeretátadó *közéleti magyarázatok*. (Ez utóbbinak – rovatvezetői múltamból úgy rémlik – éppen Szabó Márton az egyik legjelesebb hazai művelője.) De hogy szakmai értelemben mindez publicisztika, illetve politológia volna? Miért? És mitől? Csak azért és attól, mert a politikáról és a társadalomról szólnak? Vagyis a tárgy, a tematika határozná meg a műfajt, az garantálná eleve a formát? Nem hiszem.

S hogy kételkedésem érzékelhetőbb legyen, kellő szerénységgel saját megjelent közleményeimből idézek két szemléltető írást, két eltérő műfajú produkciót. Mindkettő tárgya ugyanaz: egy sajnos mindmáig változatlanul aktuális társadalmi jelenség, a politikai gyűlölet. Az első cikk: közéleti magyarázat, és csak a második a publicisztika. És persze – annak ellenére, hogy szakmám szerint politológus vagyok – egyik sem minősíthető politológiának.

A POLITIKAI GYŰLŐLET CSAPDÁJA

Mit nevezünk politikai gyűlöletnek? Azt, amit minden valamirevaló alkotmány tilt. Nem az olyasfajta személyközi érzületet tehát, amit alkalomadtán Pista is érezhet Jancsival szemben, ha-

nem azt a (rendszerint kölcsönös) negatív közösségi emóciót, amit egy adott közösség sugároz egy másik közösség felé – s amit aztán a politika (ha ugyan nem ő gerjesztette) igen könnyen aktivizálhat. (S igen nehezen csitít.) Egyfajta „mi és ők” tudatot, torz közösségalkotó érzületet, ragadós akolmeleget – bár az állatokat talán mégse kellene efféle emberi ügyekbe keverni... Lapuló vagy nyílt agresszivitást, mely nem vezet szükségképp vérontáshoz: vannak kifinomult, fehérkesztyűs változatai. Am – tudatosan vagy öntudatlanul – a politikai gyűlölet mindig negatív diszkrimináció, jóllehet nem minden negatív diszkrimináció politikai gyűlölet.

Gyűlöletet persze sosem egy közösség, de annak részeként az egyes ember érez: mindig egy másik közösség – de nem föltétlenül annak minden egyes embere – iránt. Sőt még az is előfordulhat – bonyolult a világ –, hogy az irokéz mohikán, a keresztény mohamedán, a marxista burzsoá, a csurkista pedig liberális szeretőt tart (pardon, ez utóbbi talán nem fordulhat elő), miközben, annak rendje-módja szerint, jó irokézként gyűlöli a mohikánokat. Láttunk már antiszemitát zsidó feleséggel, román kisasszonyt magyar lovászegénnyel stb., stb.

A politikai gyűlölet ily módon az a kényelmes érzelem, amit az ember – alkotmány ide vagy oda – különösebb lelkipurdalás és életviteli zavar nélkül gyakorolhat...

A rendszerváltás folyamatát tömegkommunikációs élményei alapján megélt magyar állampolgár gyakran jut arra a következtetésre, hogy a honi közéletben az elmúlt években megjelent és flangál a politikai gyűlölet. Meggyőződésében csak erősíthetik azok a politológiai elemzések, amelyek azért marasztalják el az új politikai elit egészét, mert a rendszerváltás során úgymond kiengedte a palackból a gyűlölet szellemét, kockára téve ezzel a békés átmenetet. Az elemzők továbbá – ki-ki saját politikai szimpátiája, mérlege szerint – meg is mérik a pártok, politikusok erőfeszítésének mértékét ebben a sajnálatos dugóhúzó-műveletben, s többé-kevésbé oda lyukadnak ki, hogy a társadalmi békét végül is a nép, s nem az elit bölcsessége biztosította. Történetesen az, hogy Nép Ófelsége mindeddig ellenállt a palackból kiszabadított politikai gyűlölet vírusainak – fűgét mutatva politikába szabadult hiszteroid, narcisztikus értelmiségieknek.

Sem a nép, sem az elemzők bölcsességét nem bátorodom kétségbe vonni. Még kevésbé szeretnék az új politikai elit egésze, vagy bármely érdemes része prókátorául szegődni. Teljesen helyénvalónak tartom, magam is osztom a felfogást, miszerint a politikai gyűlölet rút és kerülendő dolog, ahogy erről egyébként a magyar alkotmány is rendelkezik. Mégis, mindezek ellenére (vagy éppen ezért) hiba lenne viszont megkerülni azt a következő – inkább tárgyyszerűséget, semmint morális hevéletet igénylő – roppant kellemetlen kérdést: kiküszöbölhető-e

egyáltalán a politikából a gyűlölet, avagy ellenkezőleg: a politika lényegéhez, de legalábbis – mindig könnyen mozgósítható – vastartalékaihoz tartozik-e ez az emóció?

A szekularizált, modern politikai filozófia meglehetősen megsztott a válaszok tekintetében. Azok az eszmék, melyek az emberi természet alapvető jóságából indulnak ki, általában igennel felelnek a kiküszöbölhetőség kérdésére. Nevelhetőnek, javíthatónak tartják a sokféle okból torzult, torzított embert, s épp a jó felé való terelgetést, a nevelést, a felvilágosítást jelölik ki a politika legnemesebb föladatának. A liberális ideák többnyire ilyenek. Csak a jó, vagy a jóra nevelhető ember ismerheti fel és el ugyanis, hogy szabadságának korlátait a másik ember szabadsága jelenti. S mert a politikai gyűlölet, mint negatív diszkrimináció, valamiképp mindig a másik ember korlátozásával jár együtt, aki gyűlöl, az megsérti a másik ember szabadságát, elvileg tehát nem liberális. (Gyakorlatilag azonban a történelemben bizonyonnyal akadt már gyűlölködő szabadelvű, és a liberális gazdaságfilozófiának sem feltétlenül a jó ember az antropológiai fundamentuma...)

A kommunisták, pontosabban a vulgármarxisták, szócséplésnek vélik az emberi természet milyenségének ilyen értelmű fessegetését. Az embert, érzelmeivel együtt társadalmi viszonyai termékének tekintik, s szerintük így minden attól függ, milyenek az említett viszonyok. A rossz, igazságtalan társadalmi viszonyok rossz, a jók jó embereket szülnek, s ha meg akarjuk változtatni az embert, mindenekelőtt társadalmi viszonyait kell megváltoztatni, mondják – s mindehhez igen erőteljesen javasolják az osztályellenség gyűlöletét. (Ami persze nem jelenti azt, hogy minden vulgármarxista egyben aktív politikai gyűlölködő is...)

Még ennél is illúziótlanabb az emberi természet eredendő bűnösségét, az ember rosszságát mélyebben feltételező konzervatív gondolkodók álláspontja, Donoso Cortéstól kezdve Reinhold Niebuhron át egészen Carl Smithig. Utóbbi egyenesen a legintenzívebb és a legvégső ellentétnek fogja fel a politikai szembenállást, azt állítván, hogy a barát-ellenség elkülönülés benne van minden politikai magatartásban, s az ellenség fogalma kendőzetlenül utal a fizikai megsemmisítés reális lehetőségére. S noha a konzervatívok virulensnek ítélik a politikai gyűlöletet, mindazonáltal megfélekezendők tartják. Szerintük az emberi léthelyzet ugyan korokon, kultúrákon átívelően lényegileg tartalmazza a politikai gyűlölködés potenciáit, a gyűlölet mégis megfélekezhető – elsősorban a kikezdehetetlen tekintélyek és erkölcsi autoritások (vallás, állam) révén.

A modern politikai eszmék számolnak tehát a politikai gyűlölet létezésével, nem mondják rá, hogy „lassez faire”, bár kiküszöbölhetőségét – szkeptikusabban: kordában tartását – igen csak különböző módon képzelik el. Mit tanácsol mármost ezzel

a szívós emócióval kapcsolatban egy olyan gondolkodó, aki a legkorábban, már a modernitás hajnalán a la praxis nézte, azaz a gyakorlat felől szemlélte a politikát? Machiavelli – akit (rossz) szokás minden politikai förtelmek szellemi atyjaként emlegetni – arra inti a fejedelmet, kerülje mindazt, amivel gyűlöletet támaszthat személye ellen, mert helyzetéhez méltón csak így cselekszik. Inkább hurkot ismerő róka legyen a fejedelem, tanít Machiavelli, olyan ravaszdi, aki nem esik a gyűlölet csapdájába sem úgy, hogy gyűlöltté teszi saját személyét, sem úgy, hogy rajta magán uralkodik el a gyűlölet... A firenzei azonban sehol sem tanácsolja a fejedelemnek, hogy eszközként is vesse el a politikai gyűlölet fegyverét. Óvja ugyan a gyűlötlettől, mivel az önvészélyes és funkcionálisan kockázatos dolog, de egy szóval se mondja, hogy ne alkalmazza. Véletlen volna? Igtévesztés? Igeszegénység? Pontatlanság? Aligha. Machiavelli pontosan és gazdagon fogalmaz. Igen, a fejedelem ismerje a hurkot, kerülje a gyűlölet csapdáját: ne gyűlölttesse meg saját személyét, ne legyen tárgya a gyűlöletnek – illetve, ami tán még ennél is fontosabb: őrizze meg éleslátását, ne uralkodjék el rajta ez az érzület (se). Más szóval: érdekei mindig előzzék meg érzelmeit. Ha így cselekszik, ha minimalizálja a funkcionális kockázatokat, akkor – a nagyobb rossz elkerülése vagy a jó elérése érdekében – ugyanúgy használhatja a gyűlöletet is, mint akármilyen mást. (Szörnyen illúziótlan, a legillúziótlanabb álláspont ez, csak hát nem Machiavelli a csúf: tanácsaival nem ő konstruálta-konstruálja a politika világát, csupán – máighatóan – átvilágítja. Nem állítja, hogy e világnak ilyennek kell lennie, még kevésbé, hogy így az ideális, hogy így tetszik neki. Csak azt, hogy ilyen. Ebben mozogsz! – figyelmezteti fejedelmét.) Lefordítva a rókametaforát, Machiavelli tehát azt sugallja: a gyűlölet sokkal inkább a politikai játszma egyik eszköze, mintsem maga a játszma, vagy ha mégis, akkor ott maga a politika satnyul el, s nem csupán erkölcsi, de funkcionális értelemben is. Mert akit elborít a gyűlölet, az nem csak morálisan csúf, de már nem is ural semmit, inkább rajta uralkodnak...

Mindezek után adódik egy további kellemetlen kérdés: miért éppen itt és most lenne gyűlöletmentes a politika? Most, amikor – ha a forradalmak kendőzetlen gyűlöletenergiája hiányzik is ugyan – de mégiscsak elemi szerkezetek roppannak meg, társadalmi nagyságrendű létérdekek ütköznek össze, egyéni életek garmadája megy vagy mehet tönkre, vagyis a békésen rendszert váltó társadalom egésze eresztékeiben recseg, s ráadásul új, rivális “fejedelmek” pattannak elő (ha nem is teljes fegyverzetben), hogy uralják, irányítsák e folyamatokat. Mikor olyan feszültségek készülődnek a társadalom szöveteiben, amelyeket könnyű politikai gyűlötletté transzformálni, függetlenül attól, szerepzavaros értelmiségiek, politikai idióták vagy minden hájjal megkent profik-e a politikusok. Morális érzékünket megőriz-

ve, ilyenkor – különösen ilyenkor – nem inkább azt érdemes-e vizsgálni, milyen rókának bizonyult, bizonyul az új politikai elit egésze? S hogy a gyűlölet eszközét külön-külön melyik párt és politikus miként alkalmazza? Vagy – mert ez se mindegy, hisz nem kötelező... – egyáltalán alkalmazza-e? S kit ne izgatna, folytatólagos lesz-e a magyar társadalom sokak által idézett és dicsért bölcsessége, profánabban szólva: megúszhatjuk-e ennyivel a dolgot – még akkor is, ha ez az „ennyi” éppenséggel persze túllontúl sok is?

E helyütt az egyes pártok idevonatkozó teljesítményét, a konkrét gyűlöletpotenciálok szociológiai, politológiai okait, jellemzőit még csak nem is érintve, az új magyar politikai elit egészéről – minden egészséges civil berzenkedésünk ellenére – el kell ismerni, hogy összességében eddig elégséges rókának bizonyult. Pártjaink, politikusaink különböző mértékben és különböző ügyességgel használták, alkalmazták a rendszerváltás feszültségeiből adódó, gerjeszthető politikai gyűlöletek (kommunistaellenesség, kirekesztő nacionalizmus, népies kontra urbánus kultúrharc) fegyverét, de leszámítva ez utóbbi értelmiségi belügyet, nem úrhodott el rajtuk a gyűlölet. A „veszett rókákat” – a társadalom nyomására és segítségével – a politikai elit mind- eddig kicentrifugálta magából. Ellenkező esetben a folyamatok nem maradtak volna a demokrácia keretei között, márpedig ez a képtelenül rossz szisztéma képes – elsősorban formai erejénél fogva – még a leginkább domesztikálni a politikai gyűlöletet is. (Csak az a Weimar ne lett volna...) Más kérdés persze, hogy a diktatúrákhoz szokott szemeknek a demokratikus játékszabályok szokatlanul gyakori és látványos gyűlölet-előadásokat tettek lehetővé, melyeket a magyar gyűlöletrepertoár speciális darabja, a sajtóháború csak fölerősített és tetézt. Mégis kétségtelen: az elmúlt években az új politikai elit nemcsak a hatalom ilyen-olyan pártmegosztását, hanem a demokrácia életképességét is tétnek tekintette, s komolyabb szereplői tiszteletben tartották ezt a tétet. Bizonyíték erre, hogy az első választási ciklus adott szereposztásában az ellenzék nem élt a szociális feszültségek potenciájából kiaknázható politikai gyűlöletek lehetőségével, noha alighanem ez a rendszerváltás igazi – minden egyéb indulatot táplálni képes és a mindenkori ellenzék számára könnyen kihasználható – gyűlöletforrása.

Szerencsére azonban ez a lap talonban maradt. Komoly politikai erő ott még nem irritálta a társadalmat, ahol az igazán érzékeny...

Eddig.

De most új helyzet van. Mélyülő szociális feszültségek, csökkenő ingerküszöb, új szereposztás.

Vajon mire gondolnak a rókák?

(Magyar Nemzet, 1994. szeptember 8.)

LÉGY, NE LÉGY

A légy a magyar politika fontos szereplője. Egy alkalommal Eörsi István például leírt egy legyet, amint az télvíz idején szokatlan vendégként zavarta meg a szerző Pozsgay Imre miniszterrel folytatott kivándorlási tárgyalását. Az illetlen Eörsi aztán végül is maradt, és megfogta a ronda betolakodót, s a régi történet a rovar számára kínos véget ért. Nem úgy mint azé a társáé, amely a minapi rekkenő májusi hétfői estén pofátlankodott be az Aktuális stúdiójába, hogy szőrös egyszerűségében kizárólag a csevegésre invitált Fidesz-elnök fején tudjon megpihenni.

Légy, ezt speciel Nagy Lajostól (az írótól, nem a királytól) tudjuk, négyféle van, vagyis „a zümmögést illetőleg a legyeket négy csoportra oszthatjuk, úgy mint szoprán, tenor, bariton és basszus legyekre”. Ez a hétfői egyáltalán nem tűnt muslincának, sőt kifejezetten természetes és hangzatos dongóként viselkedett. Rá se rántott a komoly témára, és mint a legtöbb élőlény, ez is pozitív hőérzetre vágyott. Jelesül az ívlámpák sugárzó melegét kereste, meg az ehhez kapcsolható születés előtti biztonságot, amit – csodák csodája – a szelídségéről nem épp közismert politikus közelében (mit közelében! rajta!) bírt meglelni. Meglehet persze, hogy egyszerűen csak egy bátor légy volt. Vagy amolyan kitelelt, de mostanra már megfáradt öreg zümmögő, akinek tényleg minden mindegy, és az a nyugalom, amit így élete vége táján egy röpke pillanatra a magas kobakon élvez, megéri a kockázatot. Legfeljebb agyoncsapják, na és? Egyszer úgy is vége, s ez legalább méltó befejezés. De az sincs kizárva, hogy latinosan művelt, Fidesz-vezérek közül naprakész rovar volt, aki tudta: aquila non captat muscas: sas nem kapkod legyek után.

Vagyis hogy az egész irdatlan nagy stúdióban ahol leszállt, ott van ökelme a legnagyobb biztonságban.

Akár így, akár úgy (végtére ki lát a legyekbe?) a meghívott vendég rezzenéstelen arccal fogadta a hívatlan vendéget, nagy önuralommal tűrve a dongó pimaszságát. És ez különös. Kiváltképp azok után, hogy az utóbbi időben a Fidesz elnöke gyakran kifejtette, mennyire nem szereti a nyüvek, pondrók és hasonló hemzsegők világát, sőt nem titkolt célja, hogy ellenük – természetesen az esztétikusabb biológiai egyensúly érdekében – az utolsó leheletig harcoljon. És lám, amikor a felsorolt gusztustalanságok egy kifejtett példánya nagy nyilvánosan a hajzatára telepszik, sehol egy hirtelen, meggondolatlan mozdulat, még csak egy bajszrángás se, egyáltalán semmi.

Némely elemzők ebből most bizonyára arra következtetnek, hangsúlyváltás készül a Fidesz légypolitikájában. Íme, mutatnak rá, az eset is jelzi, hogy a szó csak hang, s a mikrofon meg a nyomdafesték annyi mindent elbír..., de megint más a tett, a cselekedet. A merészebbek netán még arra is gondolhatnak, hogy a legnagyobb kormányzópárt időközben rájött, kissé elve-

tette a sulykot – merthogy politikailag se gazdaságos az ellenzék ennyire túlgyűlölni. Hiszen ha túl erős a tónus, ha túl vad az ellenséget riogató harci festék, némi jogos önsajnálát még a legutolsó pondróban is feltámadhat, s felhorkanhat, mondván, na nem, annyira azért nem lehetek gonosz, amennyire ezek meg akarnak „ölni”. Továbbá ki tudja, az efféle kirohanásokra hányan kapják fel a vizet, hány rendes élőlény érti magára a pondró elnevezést? Végére a választópolgárok a PR-tankönyvek szerint csökkent értelmi képességű egyedek, akik egyfelől ugyan némi negéddel elcsábíthatóak, másfelől épp ezért a félreértéseket se tudják egykönnyen elkerülni. És amikor járva a bűnös hazát azt mondja az ember, hogy „ezek a nyüvek”, ugyane lendülettel mégse tarthat az érintettek körét egyértelműen tisztázó országos névsorolvasást.

Más szóval a stúdióbeli kivégzésnek meglett volna a maga közeptávú nemzeti rizikója.

Okos önmérsékletében az elnököt ugyanakkor az is nagyban segítette, hogy ez alkalommal a nyüvek, a maguk szokásos borzalmasságukban nem is igen kerültek szóba. Csupán mellékesen kapták meg a lesújtó jelzőket, úgy hogy otthonaikban nyűgyerekekkel kissé túlreszkették a szóban forgó kései félórát a képernyő előtt. Most inkább csak a (később lenyelendő) féregirtó jó barátról meg az önállósodó, rakoncátlan kicsi szövetségesről esett szó, ami ugye nehezebb feladat, mivel jó politikus a hozzá elvileg közel állókat ilyenkor csak szőrmentén dorgálhatja. Az elnök úr ekkor már nem is szerepelt olyan okosan, bár éles eszűen rávilágított a háttérben munkálkodó ellenzéki kócerájra, mely nem áthatja és az MDF közé éket verni. Szavaiából úgy tetszett, a köztük lévő feszültség azért keletkezett, mert a különböző polgári huzalokat addig dörzsölték a pondrók, hogy abból szinte törvényszerűen kisülés következett. Ergo, az is a nyüvek rovására írható, hogy az MDF nem mutat nagy kedvet a Fidesz bendőjében berendezkedni. Pedig – és ezt az elnök úr politikusnál ritka őszinteséggel most sem titkolta – a nyüvek elleni közös kereszties hadjáratban ez lehetne Dávid Ibolyáék egyetlen testhezállói, kishalhoz méltó feladata.

Magyarán, ez a kemény ezredvégi úr azt üzenté kispárti szövetségesének: felejtsd el a múltat. Itt a szánk, erre ússzál. S egyáltalán: ne légy!

(Magyar Hírlap, 2000. május 17.)

Lehet választani.